

Politikai
röpiratok

111.

111

898

NÉHAI MÉLTÓSÁGOS

SZÉKI GRÓF

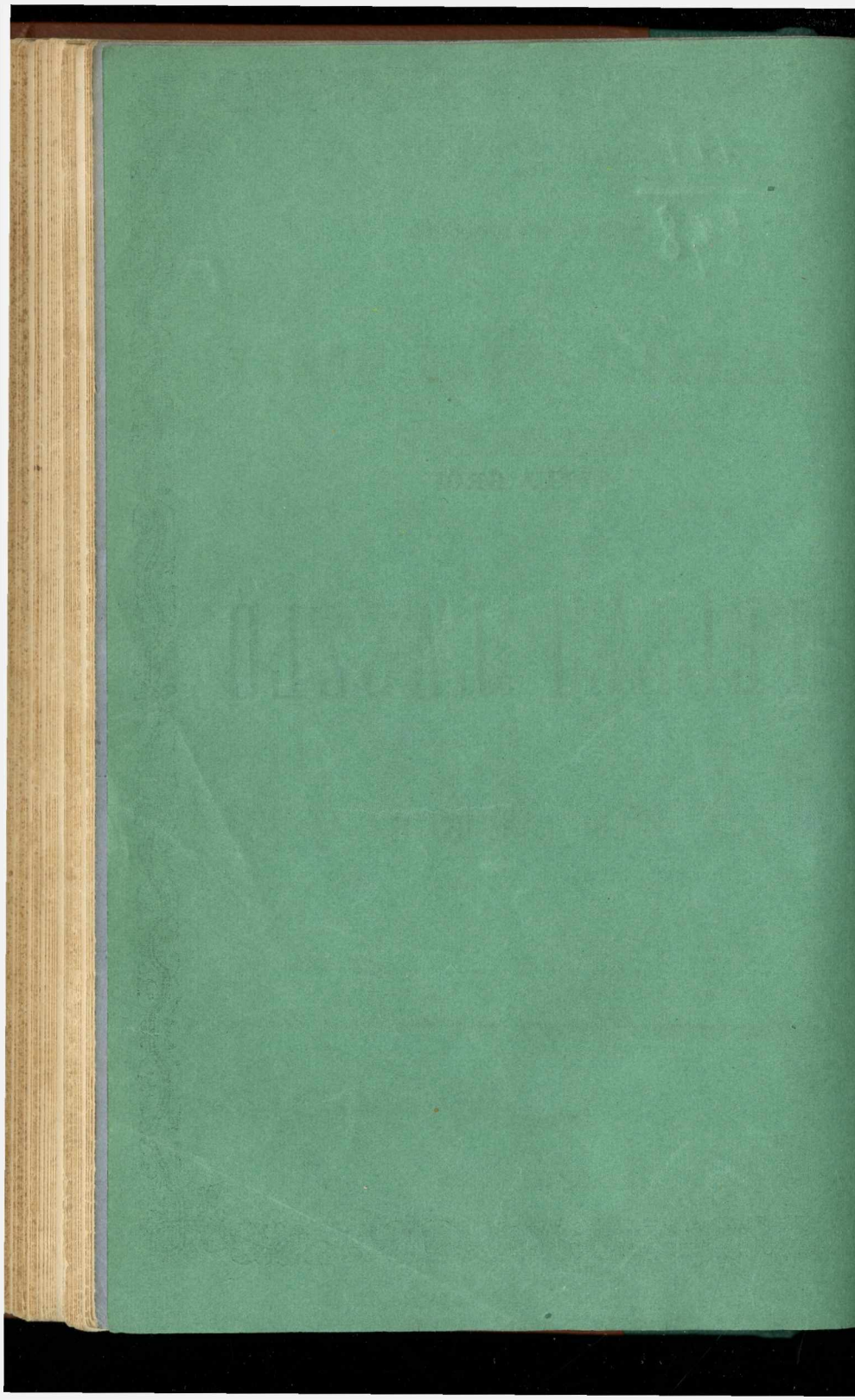
TELEKI LÁSZLÓ

E M L É K E.

5.

Tekintetes Magy. Ambrus úrnak

gyoma. kapirai-erzse

ORSZÁGGYÜLÉSI KÖVET

NÉHAI MÉLTÓSÁGOS

SZÉKI GRÓF

TELEKI LÁSZLÓ URNAK

EMLEKÉRE

GYOMÁN A REFORMÁTUSOK TEMPLOMÁBAN AZ 1861-ik ÉV MÁJUS HÓ
12-ik NAPJÁN TARTOTT

GYÁSZÜNNEPÉLY ALKALMÁVAL

MONDOTT

I M A É S B E S Z É D.

(János János)

Kiadja a gyomai kaszinó-egylet.

GYULÁN, 1861.

DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJA.

ORIGINELE KÖNYV

NYILVÁNTARTÁS

NYILVÁNTARTÓ

DE BALLAGI GÉZA.

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

NYILVÁNTARTÓ

E l ő s z ó .

A döböntő hír valósulása : gróf Teleki László május 8-kán reggel átlőtt szívvél, halva találtatott, nehéz fájdalommal sújtá városunk lakosait is. Térjünk az Urhoz, a ki megvert minket, ezt dobogta szívünk a fájdalom között, térjünk az Urhoz, hogy kötözze be a mi sebeinket, s hogy szent színe előtt emlékezzünk meg a nagy hazafi, az igaz magyar életéről. Folyó hó 12-én tartók meg a gyászünnepélyt. Az Imát, melyben Gyülekezetünk ezereinek szívei egybeolvadtak ; s a Beszédet, melyben a dicsőült hazafi életének főbb vonásait, halála általi nagy veszteségünket s tőle nyert örökségünket felmutatva láttuk : kaszinó-egyletünknek ugyanaz napon tartott gyűlése, kinyomatni határozá.

Melyet is midőn a kaszinói egylet ezennel teljesít: a dicsőült hazafi emlékének akar és vél némileg áldozni. — Ő elköltözött szeretteinek köréből; adja Isten, hogy szelleme mindvégig velünk maradjon.

Gyomán, Békésmegyében, az 1861-dik év május hó 12-dik napján,

a kaszinó-egylet nevében

Pikó Pál

alelnök.

Csörgei Lajos

titkár.

E I Ö S Z Ó

A dicsőült hű valószínű : gróf Teleki László május 8-án
nyugalomban szívevel halva találtatott, melyek társaságával együtt
társak lakosait is. Törvény az Urhoz, a ki megverezt min-
ket ezt dobogva szívünk a társaság között törvény az Urhoz,
hogy kitérjen be a mi szabályokat, a hogy szent szíve előtt
emlékszünk meg a nagy haza, az igaz magyar életét. Törvény
hó 12-én tartók meg a gyűléseket. Az imént, melyben Gyüle-
kezetünk ezerszáz szíveit egybeolvadtak; a a Hozzával, melyben
a dicsőült haza életének több vonásait találja által nagy ve-
szélyeket a főbe gyert örökségünket felmunkára látnak: kaszinó-
egyletünknek ugyanez napot tartott gyűlése, kinyomtatni határozt.

GYÁSZIMA.

Énekek a zala menti vidékekről.
MONDTA

1846. évi kiadás.

BENCZE ISTVÁN

REF. MÁSODLELKÉSZ.

AMISZAY

Pikó Pál — György Lajos

Szenved-e valaki? imádkozzék.

ATYKON

Jakab V. 13.

KEVÉLYEZÉS

...MÁSODIK...

Ísmét egy szivrázó esemény, ismét egy nemzeti kö-
zös gyász gyűjtött össze bennünket, lesirni atyai
kebledbe égető fájdalmunkat, fájdalmát a népek mil-
lióinak, mindenható Felség! Oh csak alig egy éve még,
hogy elsiratánk a Haza, a Nemzet nagy halottjának, fe-
lejthetlen Széchenyinknek lelketrázó, reménytelen ki-
multát, — alig törلենk le a könyeket, melyeket egy
közelebb elhunyt lelkes ügybarátnak, a tisztos ősz
magyar Palóczy Lászlónak halála idézett föl, s
melyektől még most is nedvesek, az elnyomott Hazá-
nak, az ezredéves anyának szemei: s ime most újra
gyászköny ül az ember millióinak szemében, gyász-
köny ül, mert oda van ismét egy lelkes oszlopember,
az elveiben szilárd, jellemében szeplőtelen, polgári
meggyőződésében rendületlen hazafi Teleki László
hü magyar örökre oda van!!

Oh nagy Isten! hát így elmennek a jók, a nemes lelkek is egymásután innen? hát nincs semmi kimélet, semmi könyörület lelkünk ünnepeltjei irányában is? — hát így elveszed tőlünk egymásután azokat, a kik a Hazának védangyalai, a vallásnak diszei valának? Oh bizony, úgy érezzük, mintha a nap lebuknék s elsötétülne a világ, — úgy érezzük elsötétülve lelkünknek világát, ha a Haza lelkes gyermeke, a tudomány híu képviselője, a nép igaz barátja, közlünk elragadtatik!

Siratjuk oh Uram! a nagy férfiakat, kiket e napokban elvesztettünk; — ki pótolja már az ő helyöket e földön, ki ád példát az ifjabb nemzedéknek, az őserények gyakorlására, s a Nemzet szent érdekeinek kegyeletes gyámolítására? Siratjuk közelebb a nagy férfiúnak gróf Teleki Lászlónak véletlen halálát is, siratja az összes Nemzet, tizenkétévi hosszúságú távolléte után, alig egynehány hétig közöttünk élt barátját; és siratjuk benne saját bizonytalan sorsunkat, aggodva kérde mindnyájan: mivé lesz Uram! a nyáj, ha elvétetik a pásztor, ki fölötte őrködött!

De megnyugszunk mégis Uram! isteni végzéssal, mert hisszük, hogy mindenhatóságod hatalmas is, hajlandó is begyógyítani a Nemzet fájdalmas sebeit. — Felkönyörgünk azért szentelt porai felett elhunyt hazánkfiának, hozzád népek Istenéhez: könyörülj immár rajtunk és pótolj ki veszteségeinket, veszteségét a Nemzetnek! Add Uram! hogy buzduljanak fel, — valahányszor egy lelkes hazafi, az igazság egy szentelt apostola kidől — buzduljanak fel a lelkek nemes példájának követésére! Buzdítsd fel Atyánk! lelkünket jelenleg is üdvezült halottunk végtiszteletén, hogy ne-

mesen folytatott életéből merítsünk tudományt és épületet!

Terjeszd ki atyai oltalmadat Nemzetünk egybegyült képviselőire, kik a Magyarhaza szívében együtt tanácskoznak; tartsd fenn közöttük a kölesönös rokonszenvet, hogy ha lehunyt is az éltető nap, mely őket összetartotta, ne haljon ki keblükből a szeretet érzése, de lángoljon ezután is tisztább és tisztább fénynyel a Haza szeretete, és ezáltal tiszteljék meg az idvezült emlékét, az lévén az igaz emlékezet, ha azoknak erényeit, kiket éltükben szeretünk, hiven megtartandjuk.

Kegyelemnek Istene! adj Hazánknak, adj az emberiségnek több oly lelkes fiakat, mint az idvezült vala, s ezáltal pótolj ki az ő helyét e földön! Öröködjél mindenható Atyánk! intézeteink felett, hadd fejlődjék, hadd virágozzék édes Hazánk, a miveltség s polgárisodásban, — hadd álljon elő a Kárpátok alatt egy új, egy dicső nemzedék, mely a magyar nevet fénylővé, bámulttá tegye a föld kerektségén! — Egy lelkes, egy erényes hazafi gyászünnepeén kérünk: áld meg Isten az ügyet, melynek ő is hiv munkása volt, sikerrel és teljes diadallal!

Atyánk, Istenünk! fogadd gyászimánkat hálaáldozatul, idvezült halottunk iránt, s légy irgalmas, légy kegyelmes a te népednek itt a földön és az örök életben, Jézusunkért. Amen.

Adj Uram! a tizenkét éven át hontalan vándornak, most már édes szülőföldjének anyai keblében esendesen pihenő, nemzeti nagy halottunknak, hosszas küzdelmei után adj immár nyugodalmat, adj lelkének örök üdvet a mennyben!

Add Uram! hogy Teleki nagy nevét ki ne törölje szívünkől sem idő, sem hatalom! Adj sok ily lelkes férfit a Hazának, melynek ama nagy halott rendületlen hive volt!

Atyánk! halld meg a Nemzetnek gyászimáját,
S tedd boldoggá, kértünk, e népnek Hazáját! Amen.

Mit vesztett s mit nyerhet a Nemzet,
hű fiának vértanúi halálában?

EMLÉKBESZÉD.

MONDTA

SZABÓ JÁNOS

REF. SEGÉDLELKÉSZ.

Mit vesztett a mit nyert a Nemes,
hisz annak vértani halálában?

Az igaznak emlékezete áldott.

Példabeszédek k. X. 7.

MONDJA

SZABÓ JÁNOS

NY. BUDAPESTI KIADÁS

E l ő i m a.

A honfiui gyásznak fátyolában,
Bús szívvvel állunk jó Atyánk! előtted;
Oh nézz le ránk és lásd meg, ha valjon
Van-e olyan bánat, mint a mienk?
Mert veszteségünk egy egész Hazáé!
És a mi gyászuk egy Nemzetnek gyásza!
A honfiu, kit milliók öleltek,
A szabadságnak drága zálogául:
Eltűnt elölünk! s törve egy kapocs,
Mely a jelenhez szebb jövőt csatolt!
E honfiu emléket ünnepeljük,
— Szemünkben köny, szívéünkben fájdalom!
Oh jó Atyánk! te légy, te légy velünk,
Hogy ünnepünk illő, méltó legyen
A megdicsőült áldó életéhez!
Lelked kegyelmét add gyarló szolgáltnak,
Nehogy mélyebbre ássa a sebet,
Midőn szent czélja azt gyógyítani;
Világosítsd értelme éjjelét,
Nehogy homályt vessen a honfira,
Midőn emléket állit nékie. Amen.

Gyászoló Gyülekezet!

Ezernyolczszázhatvan, ezernyolczszázhatvanegy : a nemzeti reménynek két virágos éve, s a nemzeti gyásznak két zivataros éjszakája; mindenik gazdagon termette számunkra virágait, de csak azért, hogy legyen majd mit elfagyasztani!

Még alig enyhült meg a fájdalom a nagy csapás után, mely, a mult év tavaszán boldogabb hazába költözött legnagyobb magyar : gróf Széchenyi István gyászos halála által, minden igaz magyar ember szívét oly érzékenyen sujtá; — még alig száradtak fel a könnyek, melyeket nemzetiségünk e Megváltójának kimulása felett hullattunk; — még le sem tettük a gyászt — sőt még alig hangzott el a gyászének, melyet sziveink hurjai, Hazánk egy próbált támaszának leroskadásán, országgyűlési követ : Palóczy László halálán zengtenek; — még alig derült fel e sulyos veszteségek éjjeléből jobb jövőnk biztató reményhajnala : ime a remény balzsamától gyógyuló seb ismét kiujult, s fájdalma még égetőbb, még szakgatóbb!

Nemzetiségünk derülő egén emelkedni látjuk a napot, mely fényes sugaraival, világosságot, életet árasztandó paloták és kunyhók lakóira; epedve né-

zünk annak fénye felé, mint virágbimbó, melyet az éjszaka hűvös szele sanyargat, — és e napnak, a nemzeti szabadság e fényes napjának legragyogóbb sugara egyszerre csak kialszik, eltűnik előlünk! — Talán elleneink csak napfogyatkozást hoztak rája, hogy elfedjék annak legszebb sugarát, és mi ne lássunk teljes világosságot? Vagy talán csak mi nem látunk elég tisztán, s a fényes sugár még most is ott ég nemzeti szabadságunk napjának közepében? — Oh igen, így magyarázgatók mi magunknak e titkos csapás első jelenségét; oh de mi csalatkoztunk, keserűen csalatkoztunk! mert a mit az első jelenségre szivünk érteni nem tudott, nyelvünk kimondani nem mert, megtörtént! nemzeti szabadságunk napjának legragyogóbb sugara, országgyűlésünk legtekintélyesebb tagja: gróf Teleki László nem él többé a láthatók között!! — Oh hogy ki kell mondani e keserű valót! Istenem! hát nem elégelted-e még meg az áldozatokat? Ismét itt egy áldozatja az önzéstelen honszeretnek, a szeplőtlen igazságnak; ismét itt egy, a Hazáért megtört sziv, mely addig élt, míg az imádott Hazának élhetett. Egy áldozat, melyet tizenkétévi száműzetésnek szenvedése s egy életen keresztüli hazafiúi reménységnek fenyegető hiúsulása után, régi — de fájdalom! még mindig új okok készítették a Nemzetnek! Egy áldozat, melyet milliók siratnak!

De midőn e drága áldozat miatti fájdalomunkban könyeink összefolynak: szükség, hogy a dicsőültnek életét közelebbről tekintsük meg. Csak ha látni fogjuk, hogy mily nagy kincset birt a Nemzet a nemes gróf életében: láthatjuk igazán a veszteség nagyságát halálában.

* * *

Ha végig nézzük a történelem lapjait, látjuk, hogy nemzetek emelkedtek uralomra, nemzetek enyésztek el mellettök; egyiknek önállósága a másikénak sirján építettett. Sokszor megnehezült már Nemzetünk felett is az idők viharos járása, kivált mióta az önkény jutott erőre, s még a szabadságot illetőleg is rólunk nélkülünk határoznak; kivált mióta fejedelmeknek egynehány megbizottjai rendelkeznek népek, nemzetek életéről. — Midőn Nemzetünket ama nagy megrázkódtás érte, mely a sötét emlékü Világos határán, szabadságát szertetőzte : nem csak ezeréves Hazánk, de nemzetiségünk számára is alá lőn írva a megsemmisítő ítélet. Nem akadt egy fejedelem, nem egy kormány széles e világon, mely ellenmondott volna; szertintök a Magyar nem érdemelte meg a nemzeti önállást, nem volt méltó az elismerésre, nem volt méltó a nemzetek sorába lépni. — Élő-halott lett Nemzetünk, hasonló a rabhoz, ki börtön falai között hervadoz, a szabadság kedves világától elzárva borong, de a kit ártatlanságának érzete vigasztal, Istenbe vetett bizalma felemel, s végkép meghalni nem enged. — A Haza ellenségei diadalünnepet ültek, örömmel áldoztak, mert letépve látták Nemzetünk homlokáról, még a becsület koszoruját is.

De a veszély között sem hagyja el Isten az ő népét. Sirba tették ugyan nemzetiségünket, a sok hitlevélből szemfedő készült; de a sir nem maradt jeltelen : világra látszó emlékoszlop emelkedett azon a megőrzött nemzeti becsületből. — Oh nem hagyta el Isten az ő népét! Elhulltanak ugyan legjobbjaink, letörtek nagyjaink, mint földrengésre az emelkedett sziklák csucsai, — s a megmaradtak nagyrésze hontalan lett ugyan e Hazában, s idegen földön keresett menedéket

— de midőn Nemzetünk kibujdosott apostolai, eszök, szívök s példás életök által tanubizonyságot tettek az idegen népek előtt azon ügynek szentségéről, melynek győzelméért az ellenség tengernyi árja ellen siker nélkül küzdöttek; — midőn Nemzetünk idegen földre bujdosott apostolai, élő tanuk lettek erkölcsi életünk, nemzeti becsületünk mellett; — midőn az idegen népek, fejedelmek megszegyenítve látták számüzött nagyjaink által a rágalmakat, melyekkel ellenséges ajkak s betük a világ nagy részén becstelenítik a Magyarat: Nemzetűnkre nézve kedvezőn kezdtek változni a viszonyok; mert kénytelenek lévén átlátni a népek s fejedelmek, hogy az a Nemzet, melynek ily fiai vannak, nem veszhett el Világosnál, — sőt az anyagi erőt elébb-utóbb tulszárnyaló erkölcsi erővel bir: számitásba kezdték hozni Nemzetünket is s politikai életre méltó voltát elismerték. Nemzetünknek, az idegen népek s fejedelmek közt ez elismerést kivívott apostolok apostola volt: gróf Teleki László.

Született e nemes élet az 1811-ki február hó 11-én Pesten. Nemes fának csak nemes gyümölcse lehet; ily nemes fa a Teleki grófok családfája, mely, mind általában a Hazának, mind különösen a magyar reformált egyháznak gazdag áldásokat termett. — Gróf Teleki László gondos növelése a lángész és tiszta sziven gazdag eredményre vezetett; a lángész nagy államférfivá, a tiszta erkölcs nagy hazafivá tette őt. 1837-től kezdve több országgyűlésen résztvett; a szabadság zászlóját hordozá mindenütt és minden időben; az 1847⁷/₈-iki országgyűlésen egy volt ő, a Nemzet ősi szabadságának visszavivásáért küzdő tekintélyes hazafiak közül. A nagy lélek és nemes szív, nem kerülhette ki a Nem-

zet figyelmét. s midőn 1848-ban az önálló Magyarország követet akarna küldeni Franciaországba : a magyar országgyűlés gróf Teleki Lászlóra bizta é fontos állást. A férfi, ki a Haza javára, ennek elleneivel oly merészen, oly bölesen és szép eredménnyel küzdött a Hazában, csak hasonló buzgalommal járhatott el Hazáján kívül, s valóban Magyarországnak nem volt gróf Teleki Lászlónál sikeresebben működő képviselője a külföldön. — 1849 őszén a Haza életével megszűnt gróf Teleki követsége is; száműzetésre, sőt halálra lett ítélve. De működése nem szűnt meg, sőt ez időtől kezdődik legfontosabb pályája; ő azután is ama nagy czél felé törekedett : becsülést, elismerést szerezni Nemzetének. — Legtöbb idejét Párisban tölté, azonban nem hagyta érintetlenül a művelt világ nevezetesebb részeit, Francia-, Angol-, Német-, Olaszország és Svajcz ismerik Teleki László grófot, a nemes magyart, a tiszta hazafit. Igen, mert áldozott ő ott kün is ha kellett; mint hajdan a keresztyén vallás apostolai, szerte utazott, hogy mint azok az evangyélomot, hirdesse ő a magyar nemzetet. Tudományossága, tiszta jelleme utat nyitott neki a fejedelmi s magasabb polgári körökbe, s midőn őt az ismeretlen világ szeretni, becsülni megtanulta, megismerte s becsülte egyszersemind a Nemzetet is, melynek a nemes gróf hű képviselője vala. Benne nem csak az embert, de Nemzetét is tekintette s becsülte a világ.

A Magyarhazára boldogabb napok valának következendők. Tizenkét év kinzott lefolyása után, kezdték belátni a nemzet ellenségei, hogy a nemzeti öntudat, jogérzet, becsület, erkölcsi élet, ezen lelki adományok, tulajdonok sokkal nemesebbek, semhogy rájuk bilincset lehetne verni, — sokkal hatalmasabbak, semhogy a

Nemzet, melyet Isten ez adományokkal kegyelmesen megáldott, örökre a sírban maradhatna. Kezdett oszlan a nemzeti sír éjszakája, mely tizenkét évig borította milliók polgári életét. A Nemzet vissza lévén adva némileg magának, a mult keserű tapasztalatain okulva, fontoló léptekkel, ritka érettséget tanusító higadtsággal indult el a feselő hajnalon az örökség visszavételére. A száműzöttek sem pihentek a külföldön, mely immár rokonszenvét adva nekünk, ügyünk igazságosságát s nemzeti életre méltó voltunkat hirdette. Gróf Teleki Lászlóra fontos szerep várandott, de külhoni működésének véletlenül gát vettetett. Midőn Szászország fővárosában Drezdában járna, egy szász miniszter — igen, egy miniszter, az erkölesi s polgári törvényekkel megegyezőnek találta, gróf Teleki Lászlót — az osztrák kormány kezére leendő kerítés végett — elfogatni! Hogy mily nagy volt becsülete, népszerűsége népek, uralkodók előtt, megtetszik abból is, hogy a szász kormányt, ez aljas eljárásaért, megróttá tulajdon alattvalója is s hogy Angol- és Franciaország közbenjárásról gondolkoztak. De erre nem volt szükség, mert a Nemzet látván, hogy a kormány ismét egy nagy fiának életével akar rendelkezni, s az alkotmányos élet derülő hajnalán így akarja jóakarát tanusítani; — a Nemzet, mely sötét indulattal nézte egyik leghivebb fiát börtönbe vettetni: hathatósan követelte, a tizenkét éven át hiven apostolkodott nemes grófnak szabadon bocsáttatását. És a drága kincs vissza lőn adva a Nemzetnek, mely, a rég fájdalmasan nélkülözött hazafit forrón ölelte keblére, mint ügye győzelmének s a még hontalanul bujdosó testvérek visszajöttének zálogát.

Ki lőn tűzve az országgyűlés összejövetelének

ideje, a követválasztások folytak; képzelhetni-e, hogy a visszanyert nagy hazafiról megfélekedezett volna a Nemzet? — Sőt nem lehetett másként, hanem hogy gróf Teleki Lászlót a próbált hűségű hazafit ismét megtisztelje a bizalom. Így látjuk őt e legfontosabb időben, az országgyűlésen, mint pestmegyei abonyi ker. követet megjelenni, kezében a minden vallásfelekezetűekre, minden ajkuakra kiterjedő szabadságnak és egyenlőségnek zászlójával. A Nemzet büszkén tekintett nagy fiára, s bizton követte őt, mert meg volt győződve, hogy az a férfiú, — ki hazáját oly önzéstelenül szereti, kiben semmi álnokság nem találtatik, — ki a külhoni viszonyokkal — azoknak talán legbensőbb szerkezetével is ismeretes, ki a Nemzet s a külvilág bizalmát, becsületét, szeretetét kiérdemlette — hogy az a férfiú : biztos alapon állva, biztos jövőbe tekint.

Folytak az országgyűlési küzdelmek előmunkálatai, de alig hogy megkezdettek, mint döbbszerű jószelet esapott le a halál a honatyák közé. A legidősb honatya, a számos országgyűlésen híven megállott, az ősz hajszálak alatt hazafiúi bölcseséget, a mindvégig ifju szívben lángoló hazafiúi szeretetet hordozó férfiú : Palóczy László leroskadt az évek terhei alatt! A Nemzet megsiratta, de könyeinek árjában nem vettette el lelkének erejét, sőt az elhunynak legméltóbb emlékeül annak buzgalmát lelkébe ölelte. Álltak még nagy vezérek, közöttök gróf Teleki László. Körülveték őt a jog és igazság tántorithatlan vitézei, hogy a törvényesség terén segítsék a nagy vezért a küzdelemben, segítsék a győzelemre. De a végzet könyvében másként vala megírva! Midőn a Nemzet az igaz ügy melletti küzdelem első jelenségét várta, egy kebel-

rázó hir futotta át a Hazát, egy kebelrázó hir, melynek valóságának csak meggondolása is sötétebb a csillagtalan éjszakánál! Gróf Teleki László nincs többé!! ez volt azon lesújtó hir; elesett a mi ügyünknek egy nemes vezére, letört nemzeti reményünk teljesedésének egy záloga : ez lett a keserű való! És hogy halt meg? Meghalt mint az igazságnak oly sok bajnoka, meghalt vértanui halállal! Folyó hó 8-án reggel, gróf Széchenyi halála után épen tizenhárom hónappal, azt a szívet, melyet egy életen át a Hazán segitnívágyás dobogtatott, — azt a szívet, melyet tizenkétévi száműzetés fájdalma edzett, — azt a szívet, mely oly sok áldást adott, s még oly sok áldást rejthetett, — azt a szívet, melyhez hasonlót csak századok szülhetnek, — azt a szívet, melyben egy Nemzet szíve dobogott : vérében meghülve találták! — Oh, hát azért oltja-e Isten a szívbe a honszeretet lángoló tüztét, hogy ennek hevétől szétszakadjon az, ha az imádkozó hazával nem oszthatja meg fényét, melegét!? — Hát csak azért támaszt-e Isten közöttünk igazakat, hogy midőn őket a világ érteni nem akarja, itt hagyják a földet s Isten választottainak seregét növeljék az egekben!? — Gróf Teleki László a Nemzet halottja! ki van mondva e szavakban a nagy veszteség; nincs oly vallásu, oly ajku fia e hazának, ki e halottban önmagát ne sirathatná; oh egy kipótolhatlan nagy kincs szállott el lelkével e hazából!

Te dicsőült szellem! ki már hiveséged, tisztaságod jutalmát elvetted, — te, ki dicsőült nagy társaiddal együtt boldogságban élsz ott, hol örök igazság lakozik, te dicsőült szellem! ki látsz olyanokat, melyeket emberi szemek nem láthatnak — jelentsd, oh jelentsd meg nekünk : láttál-e te átköltözé-

sed pillanatában Nemzetünk felett, — mint a keresztyén vallásnak ama nagy vértanuja, István, — láttál-e te megnyilatkozott egeket; — oh! vagy talán a sir éjét láttad előtte? — Jelentsd meg nekünk, hogy valjon a te holttesteden át győzelemre-e, vagy veszteségre megyünk? — Oh fáj a mi szívünk, nehéz bánat nyomja kebelünk, mert az Ur egyik bánatunkra más bánatot adott! — de még is e fájdalom, e bánat oly jól esik nekünk; mert csak addig van élete a Nemzetnek, míg hű fiait életükben becsülni, szeretni, halálukban fájlalni, keseregni tudja. — Tévedő gondolatokkal, borús sejtelmekkel tekintünk mi a jövőbe, — oh! mert, sötétnek, zivatarosnak kell lenni az oly jövőnek, melyet egy hazaszeretettől teljes szívnek nem szabad, nem lehet megérni; kétkedő érzésekkel sohajtunk mi fel ekként: ha az áldásnak zöld fájával ez történik, mit várhatunk akkor a száraz fától! — de mi nem csüggedünk el, mert tudjuk — régi tapasztalás bizonyítja, hogy a vértanuk után ezer és ezer hivei támadnak az igazságnak, — s hogy a vértanui halál elébb utóbb győzelmet ad az ügynek. — Könyeinkkel balzsamozzuk mi be a dicsőült testvér holttestét, de nem keseregünk úgy mint azok, kiknek reménységök nincsen, sőt letöröljük immár könyeinket és keresünk nyereséget a vértanui halálban.

*

*

*

Jobb néktek, hogy én elmenjek, mert ha el nem menedek, ama Vigasztaló nem jó ti hozzátok. E szavakkal vigasztalja Jézus a tanítványokat, midőn ezek szeretett mesterök elköltözendése felett keseregnek. —

Jobb néktek, hogy én elmenjek : így vigasztaljuk mi magunkat, s így keresünk nyereséget dicsőült gróf Teleki László vértanui halálában. — Nehéz a szívnek érteni e szavakat, melyek a dicsőült életére némi homályt vetni látszanak. Hogy volna jobb — kérdi a szív, hogy volna jobb a jeles vezér elköltözése? — hiszen ez által a magukra maradt vitézek működésének irányadója, szilárdítója veszett el! Hol van a vezér kit oly tapasztalás tanított, — hol a vezér, kihez a bizalom oly lemondó ragaszkodással kötne a hiveket? — avagy talán mind az, a mit mi a nagy hazafin láttunk, csak csaló fény, csak áltatás vala?... Nem így értelmezem én ama szavakat gyászoló Gyülekezet! Jó volna kétségkívül, ha az igazak és nagyok száma nem fogyatkoznék; — de ha a vitézek mindegyikében megtestesülve lesz azon elv, melynek szentségét a vezér kiomlott vére pecsételte meg; — ha mindegyik a kiszabott pályán vezéri bölcseséggel igyekszik haladni, a megmutatott czél felé; ha mindegyik vezéri erővel kitartással igyekszik harezolni a nemes harezot: akkor a hivek elveendik a dicsőség koronáját, mely nem lehet egyéb, mint az ügynek győzelme; és ekkor jobb, hogy a vezér elment, mert nélkülözése, annak helyét kipótolni tanítá a hiveket. — Mig Jézus a tanítványok között élt, működött, a Mester várait nyomta a legnagyobb teher; a tanítványok meg sem ismerték tulajdon ereiök mértékét; de miután a Mes-

ter elköltözött, a tanítványokra várt annak folytatása, végezése, mit Jézus megkezdett. Azután ruháztattak ők fel menyei erővel, melynélfogva általok sok jelek és csodák lesznek vala. És épen a Jézus elköltözéséből fejlett ki azon eredmény, hogy a magokra maradt tanítványok önerejüket hiven használva, a lelkesedés szent tüzétől áthatva megközelíték a czélt, melyet a Mester megmutatott, s melyet a későbbi kor, részint elért már, részint elérni fog a jövőben.

Igy kell tekintenünk gyász. Gyül. a dicsőült gróf elköltözését. Neki csak teste lett áldozat, de elve nem! Sokakat tett ő tanítványokká, megkeresztelvén őket az egyenlőség, szabadság, testvériség szent háromságának nevébe, a tiszta honszeretet tüzével, s megmutatván, hogy az általa hirdetett ige testté válandásáért miként kell küzdeniök. Ha ő, a nagy mester közöttök marad, bizonynyal nem fejlik ki táborának egyes tagjaiban oly mértékű erő, mint a milyen így kifejleni fog; ezután ők teendik azt, mit tenni a mesternek leendet feladata. —

Oh törekedjete hát egyesült erővel ti honatyák! a jog, igazság és törvényesség pályáján ama szent czél felé, melyet elköltözött nagy társaitok: Palóczy és gróf Teleki megmutattak. — Ne háborodjék meg a ti szivetek, és ne féljen; a dicsőülteknek hült porai felett ujítsátok meg a szövetséget, ujítsátok meg a hűség fogadástételét, a Nemzet elnyomott igaz ügyének felszabadítása iránt; esküdjete meg, és álljátok meg fogadástokat! ne álljátok névén mennybe! jobb nektek, hogy ők elmentenek, hogy így mindnyájan azon lélekkel teljesedjete meg, mely a Dicsőket mind végig élteté. Így árasztja Hazánkra, Nemzetünkre alkotmányos szabadságunk napja:

országgyűlésünk, az áldó világosságot, a tápláló meleget, mely után most még milliók epednek. Így lesz nyereség a nagy hazafiak halála.

De legyenek ők, a Dicsők mindnyájunk előtt példányképek a szeretetben és hűségben; ne fedje őket feledésünk éjele, hogy világosságaikat reánk ragyogva, fényt derithessünk azon körre, mely nekünk kiméretett. És ha keblünk melegétől e sokszorosan látogatott Hazának csak egy szál gyógyvirágot is nevelhetünk, ha hűséges kitartásunk a Nemzetre csak egy sugárnyi fényt is vet: mondjátok, nem élnek e közöttünk a Dicsők, — nem lett-e nyereség az ő haláluk; nem jobb volt e nekünk hogy ők elmentenek?

Oh igen, éltek ti közöttünk, a koporsó nem zárja le emlékteket... Elszállunk mi gondolatunk szárnyain, elszállunk mi gyakran a ti hült poraitokhoz, hogy ezek felett lebegő szellemtek adjon minékünk igazságnak, bölcseségnek, szeretetnek és erőnek lelkét, hogy ha kell inkább meghaljunk, mint megtagadjuk az igazságot. S így emelünk mi tinektek elköltözött Nagyok! egy oly emlékoszlopot, melyet nem emészthet meg az idő, mely a Nemzet jó fiainak sziveiben épülve, nemzetségről nemzetségre marad. — Elvezetjük mi a fejlődő nemzedéket a ti sirotokhoz, s míg könyekkel áldozunk emlékteknek, megtanítjuk őket, hogy milyennek kell lenni egy hazafinak, ki életében egy Nemzet bizalmára, halálában egy Nemzet siralmára s hálájára, és halála után hű követésre érdemes. Megtanítjuk mi őket, hogy a Nemzet elismerésének szentélyébe semmi gonosz, semmi tisztátalan bé nem mehet; hogy csak azokat ékesíti a bizalom, szeretet, hála koszoruja, a kik — miként ti, — tökéletességben járnak és igazságot cselekesznek. Igen, elvezetjük mi

a fejlő nemzedéket a jövő zalogait a ti sirotokhoz, és míg ez oltárok előtt leborulva, hálákat adunk Istenünknek, hogy általatok megdicsőítette kegyelmét mirajtunk, megtanítjuk őket, hogy ha szabad Hazának szabad polgárai akarnak lenni : ne vesztegeljenek az atyák által aratott babérokon, hanem az igazság fegyvereivel magok keressenek magoknak; oh! mert nem hogy elérték volna a célt, de igyekezniök kell annak elérésén. — Nem érhattétek meg a nagy napot, mely Nemzetünk mennybemenetelének: a szabadság mennyébe való menetelének ünnepe leend; de szükség, hogy megmutattassék minékünk az ut a melyen járjunk, s hogy, mint hajdan az izrael népét vezető Mózes előtt az ur angyala, lebegjen mielőttünk egy vezér-angyal, ki megőrizzen minket a mi utainkon, és bevigyen a helybe, mely készített nekünk. Ti dicsőültek! ti mutattátok meg ez utat; vezér-angyalunk a ti dicső példátok; nem akarunk mi jobbak lenni, mint ti voltatok, csak hiven követni akarjuk nálunk vezérül hagyott angyaltokat, és ha ezt tennünk engedi Istenünk kegyelme, nem szégyenül meg a mi reménységünk; s mert így nyereséget vettünk a ti halálotokból, hitünk minden erejével valjuk, hogy a szabadság paradicsomában boldog lesz a Haza, boldog lesz a Nemzet!

Béke poraitoknak! vigasztalás gyászoló családoknak és a Nemzetnek! szabadulás a száműzötteknek! üdv a Hazának!!

U t ó i m a.

Egy megvert Nemzet fájdalom borúja,
Sötét éjként terül el a Hazán ;
Ez éjszakában csillag nem világít !
A csillagok a honfiak szeméből
Könycseppekben a földre hullanak !...
Sötét ez éj, a fájdalom borúja ;
Te gyújts világot benne népek Atyja !
Hogy szíveinknek tévedő reménye,
A fájdalom közt végkép el ne vesszen !
Még áll fejünknek tisztos koronája,
De már szívünknek koronája nincsen !...
Oh jó Atyánk ! kérünk, hogy vedd körül
Kegyelmeddel a Nemzetnek fejét,
És most, midőn hő szíve megszakadt,
Ne engedd, hogy romoljon élete !
Sok nagy kincsünk van már a földbe ásva...
Hazánknak is kész az új sír talán !...
De nem Atyánk ! fölszálltak ők tehozzád,
S dicsőséged honában esdekelnek,
Hogy Nemzetünkre jobb jövőt derítve,
Boldog legyen már egyszer a Haza,
S édesb legyen a mennyország nekik ! —
Ne hagyj, ne hagyj el népek Istene !
Te szenteld meg a honfiak szívét, hogy
Azon indulat légyen a Magyarban,
Mely nagy fiait tisztán jellemezte.
S kik csüggedeznek, oh vezesd el őket,
A vértanúknak megszentelt porához,
Hogy élni-halni megtanuljanak,
Hogy mind halálig hívek legyenek !
Igy jobb nekünk, hogy ők elmentenek ;
Mert újabb élet kél hideg porukból. Amen.
